

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet.

I proposition nr 54 till årets riksdag framhålles bl.a. att lärarutbildningen måste tillmätas en avgörande betydelse för ett lyckligt genomförande av skolreformen och för skolans utveckling över huvud taget. Vidare understrykes att åtskilliga skäl talar för att man nu söker anpassa lärarutbildningen till de förändrade förutsättningar som inträder i och med reformeringen av den obligatoriska skolan. I tilläggsdirektiven av den 6 juni 1962 till 1960 års lärarutbildningssakkunniga har ytterligare understrukits att "starka skäl talar för att man nu, utgående från skolans målsättning och behov, fritt och obundet söker genomlysa lärarutbildningsproblemets både kvantitativa och kvalitativa sida".

Med anledning av den förutsättningslösa och allsidiga prövning av lärarutbildningen som förestår finner undertecknade förbund det angeläget att redovisa sin principiella inställning i vissa hithörande frågor. Denna redovisning göres mot bakgrund av den nya skolans organisation och innehåll samt baseras på den omfattande erfarenhet förbundens medlemmar har av undervisningen i olika årskurser inom en obligatorisk skola.

Grundskolans organisation och innehåll

Utgångspunkten vid överväganden om lärarutbildningen för grundskolan måste självfallet vara denna skolas uppbyggnad och funktion. Grundskolan är obligatorisk, varav följer att målsättning och undervisningssituation är annorlunda än inom skolformer med gallrat elevmaterial. Även om det från olika synpunkter är önskvärt att betrakta hela skolväsendet som en helhet torde det i lärarutbildningssammanhang vara nödvändigt att göra en avgränsning. Det är naturligt med hänsyn till olikheterna i målsättning m.m. att avgränsning göres mellan den obligatoriska skolan och överliggande skolformer, gymnasier, fackskolor och yrkesskolor.

Organisatoriskt utgör grundskolan en sammanhållen enhet. Uppdelningen i årskurser och stadier är icke uttryck för några klart avgränsade avsnitt i elevernas utveckling eller i läroplanens innehåll. Grundskolan förutsätter en kontinuerlig studiegång för eleverna, där behovet av sammanhållning vid övergången till högstadiet särskilt markerats genom riksdagens beslut och den sedermera av Kungl. Maj:t utfärdade skolstadgan. Ämnesuppsättningen för olika årskurser är uttryck för elevernas mognad att tillägna sig nya ämnen och delvis andra arbetsformer. Riksdagens beslut om bl.a. elevantalet i klasserna liksom den betydande utökningen av ämneskretsen vid övergången till årskurs 4 talar dock för att övergången från låg- till mellanstadiet innebär en mer markerad förändring av undervisningssituationen.

Läroplanen skjuter i förgrunden en rad läraruppgifter som till sin art är lika för alla lärare oavsett stadium och ämne, t.ex. de elevvårdande och fostrande uppgifterna, strävan att genom olika arbetsformer och hjälpmedel individualisera undervisningen och aktivera eleverna, färdighetsträning, orien-

tering i omvärlden, övning och handledning i studieteknik, samverkan mellan olika ämnen.

Den obligatoriska skolans enhetlighet i fråga om organisation, målsättning och läraruppgifter bör enligt förbundens mening leda till att största möjliga enhetlighet också eftersträvas vid utformningen av lärarutbildningen för denna skola. Förbunden anser sig i nuläget icke kunna taga ställning till var lärarutbildningen skall förläggas men vill dock uttala som princip, att utbildningen av de olika lärargrupperna för grundskolan hålles samlad.

Nuvarande lärarutbildning för grundskolans låg- och mellanstadier är till sin organisatoriska och innehållsmässiga uppbyggnad klart målinriktad och integrerad. En likartad utformning av utbildningen även för högstadiets lärare förordas i de utvidgade direktiven till lärarutbildningssakkunniga.

Många faktorer synes sålunda tala för en enhetlig utbildning av lärarna för den obligatoriska skolan. En sådan lösning torde dock med hänsyn bl.a. till skillnader i elevernas ålder, de enskilda ämnenas innehåll, nybörjarundervisningens speciella problem, spännvidden i elevernas intresseinriktning i de högre årskurserna etc. för närvarande icke vara möjlig.

Enhetligheten bör dock så långt möjligt främjas. Organisatoriskt kan detta ske genom gemensam rekryteringsgrund, gemensam läroanstalt, integrerad studiegång o.s.v.. En gemensam målsättning bör vara att utbildningen syftar till att lärarna i sin undervisning kan realisera läroplanens intentioner beträffande den enskilde eleven i centrum och hans behov av en enhetlig arbetssituation. Innehållsmässigt bör de moment i utbildningen som särskilt är inriktade på de elevvårdande, psykologiska och allmänt metodiska momenten i betydande utsträckning meddelas gemensamt till samtliga lärarkandidater. Härigenom skul-

le på ett bättre sätt än för närvarande uppnås att "varje lärare som arbetar i grundskolan, känner sig som medarbetare i en för eleverna nioårig obruten studiegång med allt vad det innebär av ansvar för elevernas fortsatta studier i senare årskurser respektive förståelse för och uppskattning av arbete under elevernas tidigare år". (Skolberedningen)

Den fullt enhetliga lärarutbildningen synes som ovan antytts icke helt kunna förverkligas för närvarande. En större sammanhållning än nu synes dock vara möjlig att åstadkomma och i direktiven framföres tanken på en gemensam utbildning för årskurserna 1 - 6. En sådan lösning finner förbunden strida mot vissa ovan angivna grundförutsättningar. Den nu möjliga större sammanhållningen bör i stället åstadkommas genom en gemensam utbildning för årskurserna 4 - 9, vilken bättre svarar mot skolans behov. Som motiv för detta vill förbunden anföra följande.

Utbildning av lärare för mellan- och högstadierna

Med undantag för ämnet engelska är folkskollärarutbildningen i sin nuvarande utformning avpassad för ett en-lärarsystem på mellanstadiet. Formellt ger utbildningen behörighet för undervisning även på lågstadiet, men av olika skäl har sådana moment som tar sikte på lågstadietjänstgöring successivt begränsats och utbildningen är för närvarande framförallt inriktad på tjänstgöring i årskurserna 4 och uppåt.

Successiva förändringar i tim- och kursplanerna har medfört att ämneskretsen för mellanstadiet utvidgats till att för närvarande omfatta tolv ämnen. Samtidigt har elevernas veckotimal ökat så, att principen om en klass - en lärare på mellanstadiet för närvarande icke är möjlig att upprätthålla i prak-

tiken. Vissa modifikationer har därför måst genomföras. Ämnesbyten på mellanstadiet äger vidare rum i viss omfattning på grund av engelskans särställning i utbildningen, skillnader i intresseinriktning hos lärarna, tillgången på övningslärare, skolorganisatoriska skäl.m.m.

Läroplanen för grundskolan lägger stor vikt vid individualiserande, aktiverande och ämnesintegrerande arbetsformer, vilka kräver omfattande tid och arbete med förberedelse och planering av undervisningen i skilda ämnen. Den snabba utvecklingen på olika områden ökar ständigt det ämnesstoff som läraren måste hålla sig á jour med för att på ett ändamålsenligt sätt kunna sovra och hålla sin undervisning aktuell. Dessa omständigheter jämte den utveckling som redan skett ifråga om modifikationer i en-lärarsystemet på mellanstadiet måste enligt förbundens mening beaktas då lärarutbildningen för grundskolan skall utformas. Skäl talar således för en viss begränsning av ämneskretsen för de blivande lärarna på mellanstadiet.

Förbunden är angelägna understryka att detta förslag icke innebär ett avsteg från principen om ett klasslärarsystem på mellanstadiet. Den förordade begränsningen måste därför ske på ett sådant sätt att klassläraren även i fortsättningen kan handha huvuddelen av undervisningen i klassen och vidare att läroplanens intentioner om den elevvårdande verksamheten, den enhetliga arbetssituationen för eleverna o.s.v. kan realiseras.

Flertalet av förbundens medlemmar har en omfattande erfarenhet av undervisningen från årskurs 4 och till den obligatoriska skolans slut. Detta gäller såväl inom folkskolan som inom försöksskolan. Erfarenheterna har visat att det är till fördel för eleverna att läraren kan följa sin klass under så många år som möjligt. Särskilt betydelsefullt är detta då eleverna inträder i puber-

tetsåldern. De vidareutbildningsmöjligheter som skapats för folkskollärare för tjänstgöring på högstadiet i grundskolan har givit allmänt omvittnade positiva erfarenheter. En brist i nuvarande utformning av vidareutbildningen är dock att studierna i de enskilda momenten icke på ett naturligt sätt sammanknutits med motsvarande avsnitt i grundutbildningen.

Det allmänt uttalade önskemålet om en breddning av ämneskretsen för tjänstgöring på högstadiet, de anförda skälen för en begränsning av ämneskretsen för mellanstadietjänstgöring jämte skolans behov talar för en lärarutbildning för årskurserna 4 - 9. En sådan utbildning skulle väl överensstämma med grundskolans organisation och läroplan. Sammanhållningen av eleverna vid övergången från mellan- till högstadiet tillmätes väsentlig betydelse. Organisatoriska förutsättningar härför har skapats bl.a. genom riksdagens beslut om samma elevantal i klasserna på mellan- och högstadiet. Ett realiserande av de principer som legat till grund för beslutet om sammanhållna klasser och en i huvudsak sammanhållen läroplan för högstadiet samt intentionerna om en enhetlig arbetssituation för eleverna skulle väsentligt underlättas med hjälp av lärare som kan följa eleverna över stadiegränsen och som även på högstadiet kan undervisa i tillräckligt många ämnen. De ofta påtalade problemen med klassföreståndarskapet på högstadiet skulle lättare lösas om en lärare med kännedom om eleverna från mellanstadiet kunde följa sin klass. Även av skolororganisatoriska skäl är det till fördel med lärare som kan användas på såväl mellan- som högstadiet.

Som ett exempel på hur en gemensam utbildning för årskurserna 4 - 9 skulle kunna utformas lämnas följande skiss. Skissen avser endast att belysa en möjlig uppdelning av ämnen. Frågan om innehållet i de olika momenten såväl vad

avser ämnesfördjupning som egentlig yrkesutbildning lämnas i **detta** sammanhang helt öppen. Exemplifieringen omfattar icke heller de ämnen som upptages på läroplanen först från och med årskurs 7.

Utbildningen avses ge behörighet i 7 - 9 ämnen på mellanstadiet samt i 4 ämnen på högstadiet. Varje lärarkandidat utbildas för tjänstgöring på mellanstadiet i svenska, orienteringsämnena samhällskunskap, historia, geografi och naturkunskap samt teckning. Dessutom väljer samtliga lärarkandidater en av nedanstående grupper (1 - 4) jämte ett av till respektive grupp hörande tillvalsämnen. Utbildningen i dessa senare ämnen ger behörighet för undervisning på både mellan- och högstadiet. Ö botecknar något av övningsämnena musik, teckning, slöjd och gymnastik.

	1	2	3	4
<u>Grupper med obligatoriska ämnen:</u>	S E K	S Hi Sh	Ma Fy Ke	Ma Bi Ge
<u>Tillvalsämnen:</u>	Hi Sh Ge Ö	E K Ma Ö	Bi Hi Sh Ö	E Fy Ke Ö
	S Oä Te			

Förbunden är angelägna betona att förslaget ovan skall ses som en principskiss där olika detaljer ytterligare kan prövas. Av väsentlig betydelse anser

förbunden dock vara att gruppen svenska, orienteringsämnen och teckning sammanhålls. Med hänsyn till övningsämnenas betydelse för helhetssynen på eleverna och den estetiska fostran finner förbunden det värdefullt att dessa ämnen i princip jämföras med läroämnena och således kan tillväljas även för undervisning på högstadiet.

Förbunden är medvetna om att den föreslagna organisationen kan innebära vissa svårigheter för de minsta skolorna vad gäller lärarförsörjningen. Genom en ändamålsenlig inriktning och med hänsyn till den pågående strukturomvandlingen - redovisad bl.a. av lärarutbildningssakkunniga - torde dessa svårigheter icke vara oöverkomliga. Förbunden finner för sin del att de i varje fall icke kan vara av den storleksordningen att en i övrigt önskvärd reformering av lärarutbildningen för den obligatoriska skolan förhindras.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställer Sveriges folkskolläraryrkeförbund och Sveriges folkskollärarinneförbund att Kungl. Maj:t måtte överlämna denna skrivelse till 1960 års lärarutbildningssakkunniga med anmodan att beakta de i skrivelsen anförda synpunkterna vid den prövning av lärarutbildningen för grundskolan som enligt tidigare av Kungl. Maj:t utfärdade direktiv skall äga rum.

Stockholm den 12 december 1962

För SVERIGES FOLKSKOLLÄRARFÖRBUND

För SVERIGES FOLKSKOLLÄRARINNEFÖRBUND